

Henkilökuvassa Toivo Jalmary Salmi

TEKSTI: OSMO MYLLYKANGAS

Toivo Salmi, jota Topi Salmeksi tai T. J. Salmeksi yleensä sanottiin, oli syväjuurinen varsinaissuomalainen. Hän oli syntynyt Halikossa vuonna 1917 ja sinne syntymäkunnan sukhautaan hänet vuonna 1996 haudattiin toivomuksensa mukaisesti.

Ylioppilaaksi hän valmistui vuonna 1936 Salon Yhteiskoulusta. Eläinlääkäriopinnot hän suoritti Tukholmassa valmistuen eläinlääkäriksi vuonna 1947. Työuransa hän aloitti tarkastuseläinlääkärinä Porissa. Hän työskenteli Satakunnan Osuusteurastamossa kahdeksan vuoden ajan.

Helsinkiin ja Eläinlääkäriiliittoon

Vuonna 1956 Salmi muutti Helsinkiin ja työhön maa- ja metsätalousministeriöön, jossa hän toimi eläinlääkintötarkastajan virassa vuoteen 1961. Kunnallisen Terveystoimikunnan Maitontarkastusjaoston muututtua Maitohygienialiitoksi Salmesta tuli liiton ensimmäinen toiminnanjohtaja, jota tehtävää hän hoiti päätoimisesti vuoteen 1971 saakka. Sivutoiminen liiton sihteeri hän oli vuoteen 1985 saakka.

Maitohygienialiiton toimisto sijaitsi vuosina 1962–1968 Lönnrotinkadulla Suomen Eläinlääkäriyhdistykseltä vuokratuissa tiloissa. Samoissa tiloissa toimi Eläinlääkäriyhdistyksen toimisto. Niinpä Salmi toimi samalla myös Suomen Eläinlääkäriyhdistyksen sihteerinä vuosina 1961–1965 ja yhdistyksen muututtua Eläinlääkäriiliitoksi tämän liiton toiminnanjohtajana 1965–1966.

Vuonna 1971 Salmi nimitettiin

Salmen kotiarkisto

maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintöosaston elintarvikehygieniatoimiston toimistopäälliköksi, jolla oli eläinlääkintöneuvoksen arvonimi. Hän oli virassa eläkkeelle siirtymiseensä saakka eli vuoteen 1983.

Elintarvikehygieniaa ja tutkimusrahoitusta

1950-luvulla hän toimi ministeriön viran ohessa ajoittain myös konsulenttina Kunnallisen Terveystoimikunnan Maitontarkastusjaostossa. Tänä aikana hän oli perustamassa vieläkin toiminnassa olevaa Maito ja Terveys ry:tä. Sen toiminnan tarkoituksena oli pullomaidon menekien edistäminen ja maidon hyvistä ravitsemuksellisista ominaisuuksista valistaminen. UNICEF-varoilla oli suomalaisiin meijereihin hankittu maidon pullotuslaitteita ja pullojen pesukoneita.

1950- ja 1960-luvun vaihteessa Salmi toimi muun muassa margariiniteollisuuden rasvahankintoja selvittävän toimikunnan puheenjohtajana. Tällöin Uusi Kuvalehti

julkaisi kohukertomuksia margariinin valmistuksessa käytettävien raaka-aineiden alkuperästä. Tuolta ajalta on peräisin sanonta: ”Ennen pantiin mirrit multa, nyt ne pannaan Suvikultaan.”

1960-luvun puolessa välissä Eläinlääkäriiliiton ja sen edeltäjän toiminnassa tapahtui suuria uudistuksia: yhdistys muutettiin liitoksi 1964–1965 ja Suomen eläinlääketieteen säätiö perustettiin 17.4.1966. Silloin Salmi oli toimeenpaneva voima: Eläinlääkäriyhdistyksen sihteeri ja myöhemmin Eläinlääkäriiliiton toiminnanjohtaja.

Säätiön ensimmäiseksi asiamieheksi valittiin Toivo Salmi. Varojen hankinta oli asiamiehen keskeinen tehtävä, koska pääomien tuotto ei ollut aluksi riittävä stipendien jakamiseksi. Niinpä asiamies ja puheenjohtaja muun muassa kulkivat hattu kourassa Katajankeskosta Aleksanterinkadun pankkeihin ja pääkonttoreihin kadun päästä päähän. Sama toistui tiittävästi useana vuonna.

Toiminastaan säätiön asiamiehenä vuosina 1966–1977 säätiö on

Salmen kotitarkisto

palkinnut Salmen tunnustuspalkinnolla 1986. Se lienee ollut 5 000 markan suuruusluokkaa. Hän on tietävästi ainoa henkilö, joka on saanut tällaisen palkinnon.

1970-luvun alkupuolella Salmi oli keskeisessä asemassa uudistettaessa maidontarkastuslainsäädäntöä. Laki tuli koko maata koskevaksi ja kaikki myös alemman asteen säädökset uusittiin.

Kansainvälistä toimintaa

Salmi oli jäsenenä tai puheenjohtaja lukuisissa johtokunnissa, neuvottelu- ja suunnittelukunnissa, komiteoissa, toimikunnissa ja työryhmissä. Aikalaiset muistavat, että Salmi paneutui asioihin huolella. Hänellä oli miltei aina valmiiksi kirjoitettu päätösehdotus paperilla ja siitä syystä hänen ehdotuksensa tuli yleensä päätökseksi.

Hän osallistui ahkerasti kansainväliseen toimintaan. Opinto- ja kongressimatkoja hän teki eri puolille maailmaa. Hän oli Suomen virallinen edustaja ja asiantuntija FAO/WHO-Codexissa, ECE:ssä ja muiden komiteoiden istunnoissa, samoin Suomen edustaja Kansainvälisen meijeriliiton IDF:n maidontuotanto ja hygienia-komissiossa parin kymmenen vuoden ajan. Hän toimi myös puheenjohtajana muun muassa Kansainvälisen Meijerikongressin istunnossa Pariisissa.

Walter Ehrströmin säätiön hallitukseen hän kuului 27 vuoden ajan ja siitä ajasta hän oli 11 vuotta puheenjohtajana. Hänen aloitteestaan ryhdyttiin jakamaan kultamitaleita maidontuottajille hyvän maidon pitkäaikaisesta tuottamisesta Valtioneuvoston juhlahuoneistossa Smolnassa.

Tunnustuksia, mielipiteitä ja kulinaria

Maanpuolustusasiat olivat Salmelle erittäin läheisiä. Hän toimi aktiivisesti Reserviupseeriliitossa. Sotilasarvoltaan hän oli eläinlääkintämajuri. Myös autoilu ja autourheilu sekä kuntourheilu kuuluivat hänen harrastuksiinsa. Hän kirjoitti teräviä mielipidekirjoituksia moniin lehtiin mielellään ja ahkerasti.

Toiminnastaan Salmi sai monta kunniaosoitusta. Tasavallan presidentti myönsi hänelle useita Suomen Leijonan Ritarikunnan kunniamerkkejä. Hänet oli nimetty Suomen Eläinlääkäriliiton ja Eläinlääkärihygienikkoyhdistyksen kunniajäseneksi. Hän on niitä harvoja eläinlääkäreitä, joka on saanut kultaisen Walter Ehrström-mitalin, ja Reserviupseeriliitto on myöntänyt kultaisen ansiomerkin. Myös autourheilusta hän on saanut kunnianosoituksia.

Toivo Salmi oli luova, aloitteellinen, aikaansaava ja nopealiikkeinen. Hän oli omanarvontuntoinen ja tarkka käytöstavoista sekä suuri kulinaristi. Ulkopuolisista hän vaikutti jonkin verran etäiseltä ja särmikkäältä, mutta tuttavapiirissä hän oli hauska seuramies. Hän oli erinomainen sanankäyttäjä: lyhyt- ja teräväsanainen. Hänen sananpartensa olivat persoonallisia ja jäljittelemättömiä. Hänellä oli talousvaistoa ja auktoriteettia.

Topi Salmi oli juuriaan myöten eläinlääkäreiden puolestapuhuja ja suuri persoonallisuus.

Kirjoittaja on Maitohygienialiiton toiminnanjohtaja ja ELT.

Topi Salmi ja Bokma

Topi Salmi oli tunnettu kulinaristi. Hän nautti hyvistä ja kauniisti laitetuista pöydän antimista ja hänen ruokavalintansa olivat persoonallisia ja tarkkaan harkittuja.

Salmen kanssa tekemisissä olleet muistavat hänet Bokmasta. Se on hollantilainen Genever-tyyppinen viina, jota tarjottiin ruokaryppynä aina hänen järjestämillään lounailla tai illallisilla ja usein myös niillä, missä hän oli mukana. Asiantuntijat kuvaavat Bokmaa sanoilla: vaalea, pehmeä, viljainen ja kevyesti kataja-arominen.

Salmi itse kertoi lanseeranneensa Bokman Suomeen Hollannista. Perimätiedon mukaan hän oli maistellut sitä ensi kerran säteilyalan kongressimatalla yhdessä nykyisen akateemikon Jorma K. Miettisen kanssa 1960-luvun alussa.

Hänen mielestään Bokma tuli tarjota ja nauttia kylmänä ja jäädytetystä lasista. Kotonaankin hän säilytti lasit Bokmaa varten pakasteessa.

Pitkät lounasperinteet

Perinteikäs ravintola Motti oli Salmen lempipaikkoja. Se sijaitsi vanhassa suojeluskunnan talossa Töölössä. Nimi Motti heijastaa talvisodan merkittäviä tapahtumia. Motin tunnetuimmat herkut olivat liekitetyt vasikan munuaiset ja pässin kivekset.

Motissa Salmi järjesti muun muassa joulun- ja tilintarkastuslounaat. Maitohygienialiiton tilintarkastuslounaan menu oli hioutunut pitkän ajan kuluessa ja sitä noudatettiin vielä Topi Salmen jälkeinkin, kunnes tilintarkastaja vaihtui. Alkuruokana aina oli kainuulainen madekeitto ja sen kanssa Bokma. Jälkiruokana olivat aina letut ja vadelmahillo ja niiden kanssa White Port, jonka piti olla nimenomaan olla Sandemania.

Kansallisarkistoon tallennetut joululounaskutsut olivat yleensä Topi Salmen tyyliin reipashenkisiä, esimerkiksi näin: "Tervetuloa joululounaalle. Tarjoan potaattia ja pontikkaa." Pontikalla hän ilmeisesti tarkoitti Bokmaa.

Osmo Myllykangas